

Bartalus Ilonát köszöntjük születésnapján

Nem is tanár, hanem a „szív kertésze” vagyok...

Fehér Anikó készített interjút a nemzetközi hírű zenepedagógussal

– *Mikor határozta el, hogy zenei pályára lépysz?*

Nyolc éves koromban. Nem is szakma ez számomra, hanem létforma. Zenetanítás nélkül ugyanis nem tudnék élni. Talán eleve tanítónak születtem, hisz’ már kislány koromban is óriási közlésvágy és segítőkészség jellemeztek. Egy nagyszerű énektanáromnak, Farkas Istvánnak köszönhetek mindent! Ő a szülőfalumban Köröstarcsán tanított és egy szép napon így szólt hozzám: *Ilikém, te fogod vezényelni az énekkart az évzáró ünnepségen!* Mit mondhatott erre egy nyolc éves? *Köszönöm, megpróbálok.* Megpróbáltam, határtalan izgulás közepette Kodály Biciniumokat vezényeltem és sikerem volt. Azon a délutánon már teljes megvilágosításban lebegtem: zenész leszek! Zenész lettem és izgulós maradtam. Édesanyám beíratott zongorára és szolfézásra Farkas tanár úrhoz, ezzel elkezdődött rendszeres zenetanulásom.

Köröstarcsa után bekerültem a Tarhosi Énekiskolába. Ez az iskola olyan volt mint egy földi zenei paradicsom vagy egy tündérgert, ahol már kora reggel zenétől visszhangzott a park, özikek hallgatták a szolmizáló gyerekeket és Mező Laci csellóhangon énekelte altatódalunkat. Szép zene lengett körül bennünket reggeltől estig, de sajnos nem sokáig. Pár éves fennállás után a „Hivatal” egy tollvonással megszüntette az egész iskolát.

– *Hova kerültél a tarhosi iskola megszűnése után?*

A szintén Gulyás György által vezetett debreceni Konzervatóriumba mentem át, de mellette a Tanítónőképzőbe is jártam közismereti órákra. Kicsit nehéz volt helytállni két iskolában, de kibírtam, sőt később nagyra értékeltem tanári munkámban két tárgyat is, a lélektant és a pedagógiát. Életemben először innen jutottam ki Angliába, a Gulyás által vezetett Leánykar tagjaként. Nagyon nagy élmény volt, amikor a Llangolleni Nemzetközi Kórusversenyt megnyertük. Ezután következett a legnagyobb megmérettetés, a zeneakadémiai felvételi vizsga. Kiadós félelemmel érkeztem a fővárosba és mivel négyen is jelentkeztünk ugyanarra a tanszakra Debrecenből, nem hittem, hogy felvesznek. Tévedtem, mind a négyen bejutottunk. Még ma is őrzöm az értesítő táviratot, mert ez aztán óriási csoda volt. Kishitű vidéki kislány létemre a fővárosiak magabiztossága okozott némi szorongást, de ahogy teltek a szemeszterek és gyűjtöttem a sok jelest a vizsgákon, egyre jobban éreztem magam a bőrömben. Itt ismertem meg életem főszereplőjét is, *Janota Gábort*, a nemzetközi hírű fagott művészt, aki később a férjem lett, 47 éve vagyunk házasok, fölneveltünk három gyermeket és most dédelgetünk két kis unokát is. Janota megindító szeretettel és türelemmel segített szakmailag is elosztatni kishitűségemet, kiváló zenész, bizony nagyon sokat tanultam Tőle.

A Zeneakadémián felejthetetlen professzoraim voltak, mind-mind nagy egyéniségek, mindet fel kellene sorolnom, de nincs rá hely. Néhányat azért meg kell említenem: Szőnyi Erzsébet, Ádám Jenő, Vásárhelyi Zoltán, Bárdos Lajos, Hegyi Erzsébet, Bartha Dénes és még sorolhatnám

– *Mi történt a diploma után?*

A Liszt Ferenc Zeneakadémiát kitüntetéses, ún. vörös diplomával végeztem el 1963-ban. Hamarosan igazi megtiszteltetés ért, a budapesti Lorántffy Zsuzsanna Ének-zenei Általános Iskolába hívtak tanítani M. Katanics Mária és Csík Miklós javaslatára. Sokáig együtt dolgoztam Friss Gáborral, nagyon szerettük egymást, később Katanics Máriával, Vendrei Évával és Thész Gabriellával is kollégák lettünk. Ez volt az „aranycsapat” az aranyidőkben. Ott létem alatt több száz bemutató órát tartottam külföldi és hazai szakembereknek, világhírű zenészeknek valamint kulturális és politikai delegációknak. Benjamin Britten, Peter Pears, Pablo Casals, Yehudi Menuhin, Dmitrij Sosztakovics, Kodály Zoltánné és még sokan mások látogatták meg az óráimat. Felejthetetlenül szép évek voltak ezek! A szárnyalás, a helytállás és a bizonyítás éve. Emlékszem, Britten és Pears teljesen elámultak, szinte nem is hitték el, amikor a hatodik osztályosaim a Palestrina motetta kötetből három szólamban, hibátlanul blattoltak le egy darabot. Egyébként Szabó Helga nagyszerű könyveit használtuk, ezek garantálták a magas színvonalú tananyagot, amit mi igyekeztünk ennek megfelelő színvonalon tanítani.

Később a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolába kerültem, majd a Liszt Ferenc Zeneakadémiára is, szolfézs-zeneelméletet tanítani. Ezek voltak az itthoni munkahelyeim. Bizony óriási kiváltság – és felelősség – volt ezekben a nagy múltú intézményekben tanítani. Az itthoni televíziós munkámat a Lorántffy-s zeneóráimnak köszönhettem, a Magyar Televízió ugyanis felvételt készített a Casalsnak tartott óráimról és kóruspróbámról. Egy hét múlva felkérést kaptam, hogy készítsek zenei műsorokat az MTV részére. Örömmel elfogadtam e felkérést és huszonhat éves koromban elkezdtem első tévés sorozatomat, *Gyere pajtás énekelni!* címmel. Kitágítottuk a tanterem falait és az egész ország velünk énekel.

Ez a sorozatom 29 adást ért meg, követte a *Dúdoló* kilenc adással, majd a *Legyen a zene mindenkié* c. hat részes nagy tabló a Kodály-centenárium tiszteletére, később a *Kétszer kettő gyakran öt* c. sorozat, zenei szabálysértéseknek száva a műsoridőt. Valamennyi műsor jelentős országos népszerűségnek örvendett, az MTV pedig Nívódíjjal tüntette ki azokat. Még ma is árad felém a nézők szeretete, megsimogatnak a villamoson, mosolyogva megköszönik az élményt. Én meg csendben örülök, hogy még felismerhető vagyok.

Külföldi tevékenységem is 26 évesen kezdődött. 1966-ban az Ontario-i (Kanada) Művelődési Minisztérium két magas rangú tisztviselője azzal a céllal utazott Magyarországra, hogy meglátogasson nyolc zenetanárt, és kiválasszon egyet közülük, aki 900 tanárt fog tanítani Torontóban. Rám

esett a választásuk, így jutottam ki Kanadába 1967-ben. Mondhatom, hogy életem legnehezebb feladata volt hat héten át napi nyolc órában dolgozni, ráadásul, tolmáccsal.

Meg kell említenem, hogy ugyanazon a nyáron Szőnyi Erzsébet, egykori kiváló professzorom Montréalban, az Expo '67 színpadán tanított, így aztán egyszerre két kanadai városban is folyt az intenzív Kodály-elvű tanítás. Az ottawai magyar nagykövet, Barta János is leutazott Torontóba megnézni az órát és csuda szépet mondott: *Ilona egyetlen zeneórája is többet használ a magyar-kanadai kapcsolatoknak, mint az én tevékenységem.*

– *Miért fontos, hogy a zene mindenkié legyen?*

Hadd legyen elfogult. A zene az élet lelke, költészet és matematika ötvözte, a rendezett hangok szépsége, harmat, amely életnedvet permetez szűrkeszikkadt hétköznapjainkra. Ezért fontos! Kodály tömören fogalmazott: *Zene nélkül nincs teljes ember.* Bárdos komolyan viccelődött: *Lehet zene nélkül élni, de minnek?* Mi, zenészek, bizony tudjuk, hogy a klasszikus zene segít emberlétünk harmóniájának megteremtésében, és hogy a zene a Lentből a Fentbe emeli még a legracionálisabb elméket is. Nos, ezért legyen a zene mindenkié, azért, hogy humánusabbak legyünk, becsüljük a Rendet, vegyük észre a Szépet, legyünk könyörületesebbek egymással, legyünk alázatosabbak, szeretettel átitatottak, áradóak és kerüljünk közelebb Istenhez! Szóval, legyünk jobbak. Ezért fontos. Én hiszek a zene mindenható erejében. Talán nem is tanár, hanem a „szív kertésze” vagyok, hisz’ a zenetanítás valódi céljának az érzelmi nevelést tartom. Ezért fájlalom nagyon, hogy a minket világhírrel megajándékozó kodályi aranykort egy vészhelyzet váltotta fel, hogy a kommersz amerika-utánzás kora köszöntött ránk, hogy oktatáspolitikánk teljesen elhanyagolja a nívós zenei nevelést. Pedig lenne mire büszkéknek lennünk! Legyünk is, hisz’ a világbéli megbecsültségünk is csak saját örökségünk öntudatos felmutatásával növelhető. *Légy valaki, ha valakinek akarsz látszani!* – tartja a közmondás, hát ezt kell tennünk. Ám menjünk Európába – ha ilyen erős mehetnékünk van, oda, ahol már régen ott vagyunk –, de ne önmagunk nélkül! Vigyük a kincseinket! Például nyissunk Kodály Iskolákat Brüsszelben, Berlinben, Rómában!

– *Életed közepén egy különleges munkába fogtál...*

Igen, tévés lettem. A Duna Televízió zenei vezetőjeként dolgoztam. Szeretett tantermemet felváltották a montírozó szobák, hangok helyett képek zsongtak körül, kinyílt előttem egy teljesen új világ. Hallatlanul izgalmas és fárasztó hét évet töltöttem ott el, számtalan zenei műsor elkészítésével. Azután, miután jól kifárasztottam magam, hatvan éves koromban lemondtam a pozícióról és elköszöntem tévés munkatársaimtól.

– *Mivel kezded a napot?*

Repdesek! Imádom a reggeleket. A családom és a város még alszik, én meg már reggel hatkor fölkelek, imádkozom, megköszönöm, hogy még

egy napot kaptam, kávézom, elszívok egy jókedvű cigit a teraszon, jógázom, fölmegek gyertyaállásba, így készülök fel arra, ha a nap folyamán valaki fejre állítana. Utána irány az íróasztalom. Leülök és tanulok. Zeneelmélet-szolfézs-zeneirodalom anyagokat válogatok, rendszerezem, elemzem, feldolgozom őket, aztán szolfézs etűdöket komponálok, azaz a mesterművek témáival bíbelődöm. Ezek a technikai gyakorlatok mindig a soron következő előadásom zeneműveiből állnak össze. Kijegyzetelem a szaklapokat mindkét nyelven, kottázom, cikkeket írok, szakkönyveket fordítok angolból magyarra. Mivel tanításomban összefonom az elemi készségfejlesztést és a zenehallgatási készségfejlesztést, az anyagot állandóan csiszolom, átszerkesztem és analíziseimet egybevetem másokéval. Ezért dolgozom sokat. Nincs megállás. Ez a jó. Óriási a zeneirodalom. Különösen sokat forgatom Dobszay László, Bennett Reimer és Frank Oszkár műelemzéseit. Csodálom őket!

Zenei munkám mellett foglalkozom még két kedvenc témakörömmel is ezeken a gondolkodós-munkás reggeleken: autobiográfiákat és pszichológiai könyveket jegyzetelek ki. A zenén kívül ugyanis semmi más nem érdekel, csak az emberi sorsok és a lélek élete. Összegyűlt már vagy húszkötetnyi ún. Lélekfüzetem. Egyszer majd hasznosak lesznek a gyerekeimnek, unokáimnak is. Ez talán nem is munka, mert mind a szellemi, mind a testi torna örömforrás.

Pályád irigylésre méltó. Mi a sikered titka? A pályakezdőknek milyen tanácsot tudsz adni?

A mi fizetségünk a diákok szeretete és megelégedettsége, és ha ezeket megkapjuk, nem hiába töltöttük el az időt a tanteremben. Olyan szívet melegítő érzés, amikor szép visszajelzéseket kapunk tanítványainktól. Had' idézzek egy levélből, melyet 46 év után kaptam a VII/a osztálytól a születésnapomra:

Drága Ili néni! Isten éltesen sokáig! Nagy szeretettel emlegetünk, s köszönjük, hogy nyitogattad fülünket, szemünket a szépre s a jóra. Hozzájárultál ahhoz, hogy kis vadóc, zöldfülű majmocskákból igaz emberekké válhassunk. Addig sose látott magasságokat és mélységeket jártál be velünk és ízlésünket, jellemünket formáltad. S bár osztályfőnökünk voltál, úgy néztünk rád, mintha nővérünk lettél volna. Aki persze nagy és okos, de közülünk való. Pályakezdőként is varázsló voltál. Mágikus erővel bővöltél el bennünket... A VII/a osztály nevében írok, mind a huszonhatan azt kívánjuk, hogy lelkesítő tized továbbra is perzseljen, hogy oszd meg szellemi kincseidet az eljövendő nemzedékkel is! S adjon hozzá a Jó Isten egészséget! (Radics Éva és még 26 név, Budapest, Lorantffy Ének-Zenei Általános Iskolából)

